

Ե. ՓԱՐԻՋԵԱՆ ԱՄՍԱԳԻՐ

ԱՆԿՈՒՄՆ ՍԵՒԱՍԹՈՓՈԼԻՔ

Ոչ միայն ամսոյս այլ եւ բովանդակ 1855 տարւոյս գլխաւոր եւ անմոռանալի դիպումն եղաւ Սեւասթոփոլի առումը սեպտեմբերի 8ին :

Ռուսաց տերութեան արծուոյն ծովային զօրութեանը մէկ բոյնն էր Սեւասթոփոլ, եւ անմատոյց ու անառիկ կըսեպուէր Ռուսաց եւ շատ մը օտար ազգաց : Երկար ժամանակ, այսինքն ամբողջ 522 օր դիմացաւ արծիւը չորս տերութեանց իրեք կողմէն կարկառի պէս իրեն դէմ տեղացած կրակներուն . մէկ դիէն իր սոսկալի ճանկերուն մէկովը ինքն ալ իր կայծակները կըբօրափէր բշխամիտութեամբ վրայ, մէկ դիէն ալ մէկալովը բոյնին աւերմունքները կըշտկըտէր : Վերջապէս ճարր հատաւ, բոյնին կէսը կրակի տուաւ, կէսը ծովուն մէջ ընկղմեց, մնացած ձագերն ալ բեւերուն վրայ առած դիմաց անցաւ : Վարսունհինգ միլիոն ժողովուրդ գայն որ տեսաւ՝ աւաղ կանչեց մունջերով, տխրազին, բայց ոչ յուսահատ կատաղութեամբ, անդիէն անոր կրկին բազմութեամբը ժողովուրդ ծափ զարկաւ ցնծութեամբ ու յաղթանակի գոչեց ուրախութեամբ ...

Այս նշանաւոր դիպումին ինչպէս որ նախըն-

բաց պարագաներուն վրայ չենք խօսած մենք, հաւանական հետեւանքներուն վրայ ալ խորհրդածութիւն ընելը մեր պաշտօնէն դուրս կըճանչնանք . քաղաքական լըրագիրներուն պահուած է այդ դժուարին ազատութիւնն ու ծանր պատասխանատուութիւնը :

Սեւ ծովուն ափանցը վրայ բխրաւոր հրաշունչ վիշապները դէտ կըգոռան երկու կողմէն . բայց արդեօք անաւոր փոքորկի մը անցած գնացած ամպերուն հետաւոր որոտման ձայներուն ջնք կրնար նմանցընել անոնց գոռումն ալ, ու խաղաղաւետ հանդարտութեան մը՝ մօտաւոր գեղեցիկ առաւօտուն յոյսը չենք կրնար զուշակել ...

Ատենն է արդեօք որ Մասեաց Աղաւնոյս համամիտ եւ համագլխի խաղաղասէրք ակտործելով մտիկ ընեն այն Հաշտութեան յորդորակն որ Գաղղիոյ եւ մեր, մշտնաւոր քե բոլոր աշխարհիս սիրելի բանաստեղծը Պ . Լամարքին երգած է ատենով : Ինչ որ ինքը Գերմանիայ Հռենոս գետոյն հետ խօսեցով ըսեր է՝ հիմա մեր միտքը բնական կերպով մը Գանութիւն կըաանի շատ բանի կողմանէ, երբեմն ալ չքնադագեղ Վոստորին :

ՅՈՐԴՈՐԱԿ ՀԱՇՏԻՅ

LA MARSEILLAISE DE LA PAIX

Ընրա պերճ եւ ազատ ընդ քո լայն արանետ
Հռենոս, նորըղ Նեղոս, բաժակ բխր վեհագանց,
Եւ գազգաց որ նըստին յամպ քո ջուրց կենսաւետ
Առեալ տար ըզգոռումն եւ ըզկիրս խրոխտապանն :

Ա.

Կռնակին քո բիւրեղ ներկ ոչ էսս առնուցու
Ի Փրանկին շէկ արիւն, ի կապոյտ Գերմանին .
Ոչ ի փուլ գան կամուրջրդ այդ ի բունդ մարտացու
Որք յազգաց առ ազինս մեռք հաշտից կարկառին .
Ռումբ էս գունտ ատրապոյն, ծիածանք գուպարաց,
Ոչ գայցեն շիջանել առ ափինդ շառաւաղ .
Ոչ մանուկ այլ տեսցէ ի բարձանց պարբասաց
Ըզխարտեալ լանջս ի լուղ բօրափեալս յընդերաց,
Եւ ոչ յալիսդ անշունչ բազուկ :

Roule, libre et superbe entre tes larges rives,
Rhin, Nil de l'Occident, coupe des nations!
Et des peuples assis qui boivent tes eaux vives
Emporte les défis et les ambitions !

I.

Il ne tachera plus le cristal de ton onde,
Le sang rouge du Franc, le sang bleu du Germain ;
Ils ne crouleront plus sous le caisson qui gronde,
Ces ponts qu'un peuple à l'autre étend comme une main !
Les bombes et l'obus, arc-en-ciel des batailles,
Ne viendront plus s'éteindre en sifflant sur tes bords ;
L'enfant ne verra plus du haut de tes murailles
Flotter ces poitrails blonds qui perdent leurs entrailles,
Ni sortir des eaux ces bras morts !

Ընքա վճիտ եւ ազատ, եւ գլխակեր ցոյացիկ
Մամուսպատ հին բերդից ի տեսիլ ած ի քեզ,
Եւ զվիմաց որ կրնձոին բաղեղամբ խռոնամիկ
Իբր յօնիւր խորշումեալ դեմս անդորր ոգի հեզ :

Բ.

Այդ քո նաւը կենդանիք ոյց սըղոխն է հոգի
Զխրեանց բաշ բոցավառ սրբութեան յար ըզբէ,
Յայտեսցեն բխր փրկութիւն խիտ բախմանց բիակի,
Լիզեսցէ գոյ կապոյտ նոցին ծուխ սըրաբէ :
Եւրոպայ եօրնարիւ ազգը ի քեզ ձօձեղով
Քաղցր ի յերգ յաղբեսցեն քոց ալեաց բարբառոյն,
Կեսր յաւար վաճառուց մեռա ազան ճըզելով,
Ի յերինս այլ ուր Տերն հեղաւ գրեզ դիմելով
Զի տեսցեն հար եղիր ըզբոյն :

Ընքա սուրբ եւ ազատ . զի որ ստեղծ գայն կամար
Ուր մանկան դաստ կարէ սանձարկու լինել քեզ,
Հրաշագեղ ծառայէ գրո կարիչս անհամար
Ոչ որդւոցն անջըքպետ, այլ զի գոյ եղիցես :

Գ.

Եւ զի մեզ գալ ի վտեր ըզբերանց եւ գղաշտեն,
Մեր բերէ եւ խորանք գորս ընդ նուալ նոյմ առցէ .
Զեւ սեղանն յոր բազմիմբ լեալ բախութի ի նացեն
Յանուանէ մեզ անտի մանն արիւր ճայնեսցէ :
Յաւարտել ալօսից նոցին խոփ տալ գրեղուն .
Զիք արփաւոյն նըշուից ըսպատող բիբ ալան .
Արտ խոպան ընկըլնու ի նաակացն ծովուն .
Եւ տոնմից մեռելոց ի ծածկոյր մահարուն
Ե՛րբ պակասեաց հողոյն պատան :

Ընքա սեզ եւ ազատ ընդ դերբուկս անհամար,
Ո՛վ վըտակդ Արմինեայ, Գերմանաց եւ Կելտաց .
Ի քո բլուրս բանակեալ Կարոյ մեծն եւ Կեսար
Զքեզ արբին զանըսպատող տըւեալ զոգ դաստակաց :

Դ.

Մինչեւ ցէրբ ոյս եւ քեն եւ տանմանք կան յազինս,
Այդ արձանք եւ այդ ջուրք տատելիք Աստուծոյ .
Սանձանաց հետս ուրեք ո՛ր ետես ընդ երկինս .
Ո՛ր պարիսպ կամարին, հար կորող կովածոյ .
Ազգը երկրի, ճայն ունայն, խըծղըմից վայելուց,
Մի՛ սանձան ընթացից եւ սիրմից է սանձան .
Հերձցին դրօշք ալդախիք, անա ճայն սըրտատուց .
« Հայրենիս ո՛ր ունի . — այր բինտու ուանձընդիւր,
« Եղբայրութեան չիք մի կայան : »

Ընքա վսեմ եւ ազատ ընդ աշխարհս մեր ճվ գետ,
Մի՛ բնաւ քեզ լիցի փոյր ի քո գնացըս բերրի
Թե որ չու քեւ առնեն կամ ըմպեն յաղբերեղ
Դեմս ի յէլս ունիցին քե ի մուտս արեգի :

Ե.

Ոչ ծովը ոչ աստիճանք ոչ առուք գետահետ
Ի մարդկան ըստացուածս արկանեն այլ բաժին .
Հանձարոյ միայն չափը եւ նոցունց անջըքպետ;
Տիեզերք լոյս առեալ եւ ի մի սեր շարժին :

Roule libre et limpide, en répétant l'image
De tes vieux forts verdiss sous leurs lierres épais,
Qui froncent tes rochers, comme un dernier nuage
Fronce encor les sourcils sur un visage en paix.

II.

Ces navires vivants dont la vapeur est l'âme
Déploieront sur ton cours la crinière du feu;
L'écume à coups pressés jaillira sur la rame,
La fumée en courant léchera ton ciel bleu.
Le chant des passagers, que ton doux roulis berce,
Des sept langues d'Europe étourdira les flots,
Les uns tendant leurs mains avides de commerce,
Les autres allant voir, aux monts où Dieu le verse,
Dans quel nid le fleuve est éclos.

Roule libre et béni ! Ce Dieu qui fond la voûte
Où la main d'un enfant pourrait te contenir,
Ne grossit pas ainsi la merveilleuse goutte
Pour diviser tes fils, mais pour les réunir !

III.

Pourquoi nous disputer la montagne ou la plaine ?
Notre tente est légère, un vent va l'enlever ;
La table où nous rompons le pain est encor pleine,
Que la mort, par nos noms, nous dit de nous lever !
Quand le sillon finit, le soc le multiplie ;
Aucun œil du soleil ne tarit les rayons ;
Sous le flot des épis la terre inculte plie :
Le linceul, pour couvrir la race ensevelie,
Manque-t-il donc aux nations ?

Roule libre et splendide à travers nos ruines,
Fleuve d'Arminius, du Gaulois, du Germain !
Charlemagne et César, campés sur tes collines,
T'ont bu sans t'épuiser dans le creux de leur main.

IV.

Et pourquoi nous haïr, et mettre entre les races
Ces bornes ou ces eaux qu'abhorre l'œil de Dieu ?
Des frontières au ciel voyons-nous quelques traces ?
Sa voûte a-t-elle un mur, une borne, un milieu ?
Nations, mot pompeux pour dire barbarie,
L'amour s'arrête-il où s'arrêtent vos pas ?
Déchirez ces drapeaux ; une autre voix vous crie :
« L'égoïsme et la haine ont seuls une patrie ;
La fraternité n'en a pas ! »

Roule libre et royal entre nous tous, ô fleuve !
Et ne t'informe pas, dans ton cours fécondant,
Si ceux que ton flot porte ou que ton urne abreuve
Regardent sur tes bords l'aurore ou l'occident.

V.

Ce ne sont plus des mers, des degrés, des rivières,
Qui bornent l'héritage entre l'humanité ;
Les bornes des esprits sont leurs seules frontières ;
Le monde en s'éclairant s'élève à l'unité.

Անդ էն իմ հայրենիք ուր շողի Գաղղիա,
Իմաստից ուր նովա. բորակի բուն բլմբիր .
Զիք որում տարադեպ է մըտաց մեր կլիմայ,
Զի վասն իմ որ օտար քե չիցե անկմայ,
Ճըշմարտութիւնն է իմ երկիր :

Ընքա հեզ է. ազատ ընդ մեջ խրոխտ ամբոխից,
Որ ի քո մըկանուն մըխեն միտս է. պողպատ,
Ե. գայրոյր նոցա հին յատակ քոց ընթացից
Ի դարուն հալեսցի չէր ընդ ջրոյն սառնապատ :

Զ.

Կեցցեն ծնունդը քաջագունը Գերմանաց աշխարհին
Որոց ցուրտըն ձակատ գողի ննոց հրաբորբոր,
Ի մեծեն Կարոլէայ որ ի գլուխ քաջ առին,
Որոց պետք յեւրոպէ խորհրդոց էն Նեստորք .
Ծալ ի ծալս է լեզուն գերք բամբլան ծիրանի
Ուր իմաստը իջանէն իբր ի խոր ինչ վընէր .
Սիրտ անքոյր է նոցա իբր բզգուք Սիրենի,
Ուր արկեսըն ամենայն՝ սեր կամ քեն վայրենի
Ոչ էլանեն երբէր ի վեր :

Ընքա քաջ է. ազատ ընդ կամարս գեղազան
Ասպետաց գետ անդորր, այլ սանձից աննըկուն,
Զարբայիցդ հայրագուք ծաղկեցո գգաւազան .
Որ սիրով ընտրե լուծ՝ նա ազատ է համբուն :

Է.

Թող կեցցեն է. այս պարք փերակին Գաղղիոյ,
Քաջարշաւ. ուսմիբայր բենական բանակին,
Ուղեւորք պարաբեայ քաղցր յուսոյն ի ցողոյ,
Որ գնացին վարելով է. բնաւ ոչ հընձեցին .
Հող հըրէայ ի նոցունց տայ զընձիւղ յորդառատ,
Զի փըրկեն անարծաթ է. խոցեն անըստգիւտ .
Սեզ մանկտի որոց սիրտ յանձոյժ քեյ ներդապատ
Լար է յայն աղեղան յոր հըզին նեւր ազատ
Ոստուցանել ման կամ խորհուրդ :

Ընքա ճն է. օրհնեա դու գլըրկին գայս արիւն,
Յուշ քեզ վասն երկոցուն աջ որ գրեզըն կազմեաց,
Յականեղ քո ըմպեն ամենի ցույււր արծուին,
Թող է. մարդ առ մարդով արբցեն յայդ եզերաց :

Ը.

Տեսէր ճ բարեկամք. — լայնատարր է երկիր .
Արեւելք անտերունջ կայ պարգեայ յարեւու .
Անդ խոնջի կարաւանըն դանդաղ ի նանիր,
Ամալին անդ բնութիւն քանձրախոր նինջ առնու :
Անդ ազինք ցամաքեայր հետս անջուրքս բողուն,
Անդ ախոսք էն ծածկեայ ի փողեաց հին գանոյց,
Անդ ըստուէր կայ բըրգանց իբր ոսկի ցույւր կանգուն
Զչափ ժամուն ակնարկել մահատիպ աւազոյն
Յանապատից մերկ ժամացոյց :

Ընքա էջ յայն ի ծովս ուր եիրաւ մեռանի .
Կըցորդեա դու գառնէս աշխարհիս երակաց .
Տուր դարձեայ խոտ է. ասր անդեոց խոպանի,
Թող մի ազգ լիցի մարդն է. մի շուր գետք ազգաց :

Ma patrie est partout où rayonne la France,
Où son génie éclate aux regards éblouis !
Chacun est du climat de son intelligence ;
Je suis concitoyen de toute âme qui pense :
La vérité, c'est mon pays !

Roule libre et paisible entre ces fortes races
Dont ton flot frémissant trempa l'âme et l'acier ;
Et que leur vieux courroux, dans le lit que tu traces,
Fonde au soleil du siècle avec l'eau du glacier !

VI.

Vivent les nobles fils de la grave Allemagne !
Le sang-froid de leur front couvre un foyer ardent ;
Chevalier tombés rois des mains de Charlemagne,
Leurs chefs sont les Nestors des conseils d'Occident.
Leur langue a les grands plis du manteau d'une reine,
La pensée y descend dans un vague profond ;
Leur cœur sûr est semblable au puits de la sirène,
Où tout ce que l'on jette, amour, bienfait ou haine,
Ne remonte jamais du fond.

Roule libre et fidèle entre tes nobles arches,
O fleuve féodal, calme mais indompté !
Verdis le sceptre aimé de tes rois patriarches :
Le joug que l'on choisit est encor liberté !

VII.

Et vivent ces essaims de la ruche de France,
Avant-garde de Dieu, qui devancent ses pas !
Comme des voyageurs qui vivent d'espérance,
Ils vont semant la terre, et ne moissonnent pas....
Le sol qu'ils ont touché germe fécond et libre,
Ils sauvent sans salaire, ils blessent sans remord ;
Fiers enfants, de leur cœur l'impatient fibre
Est la corde de l'arc où toujours leur main vibre
Pour lancer l'idée ou la mort !

Roule libre, et bénis ces deux sangs dans ta course ;
Souviens-toi pour eux tous de la main d'où tu sors :
L'aigle et le fier taureau boivent l'onde à ta source ; [bords !
Que l'homme approche l'homme, et qu'il boive aux deux

VIII.

Amis, voyez là-bas ? — La terre est grande et plane !
L'Orient délaissé s'y déroule au soleil ;
L'espace y lasse en vain la lente caravane,
La solitude y dort son immense sommeil !
Là, des peuples taris ont laissé leurs lits vides ;
Là, d'empires poudreux les sillons sont couverts ;
Là, comme un stylet d'or, l'ombre des Pyramides
Mesure l'heure morte à des sables livides
Sur le cadran nu des déserts !

Roule libre à ces mers où va mourir l'Euphrate,
Des artères du globe enlace le réseau,
Rends l'herbe et la toison à cette glèbe ingrate ;
Que l'homme soit un peuple et les fleuves une eau !

Թ.

Ի գեղուն ամբոխից սպառազեն նահատակը
Յայգայն սխար սըլասցուք մինչ ի ծագս աշխարհին,
Եւ զխարտեալ պարս մարդկան ժիր մեղուս ի վատակ
Սըփոհացուք անդ ուր նոճը եւ մայրիք պատառին :
Անդ ուրեմն եւ Յովսէփ եւ Էդբարք մետասան
Լիազիրկ որայից ի խընդիր խաղացին
Ի կողմանս հեռաւորս ձոխ ավանց նեղութեան
Ուր Ապիս հարկանէր ներկս ի կաւ ջրբարբին,
Եւ ծանր հընճով դարձ արարին :

Ընթա խրոխտ եւ իշո յատղազարդն ի յկողեայց
Զբըրգանէս ծառն ըստուար մեզ ի կայմ բարձրաբերն,
Ըզկանեփն եւ ըզվուշ ի պարարտ բոց նովտաց,
Զեղեփնս ի կամուրջ կապ երկուց քո Էգերց :

Ժ.

Օ՛ն արիւր երբիցուք, այլ Էդբար մի կարուստ,
Մի վաճառ խրժողմին տառապեալ ժողովուրդ,
Մի աշաց ծերունայն ի դարձին մեր անտուստ
Սիրայնոյն փոխանակ պատմութեան արիւնուտ,
Այլ բերցուք ըզցորեան գոսկի գասր ըզլերամ
Միտս ազատ արգասանց յամեն ծագս աշխարհաց,
Հիւսեացուք հաշտ սիրովեւ խընծղիւք յամայր ամ
Դրօշ ի գոյն գեղեցիկ բաղդը ազանց համերամ
Զմիտքիսն կնիք գոր էնն ընտրեաց :

Ընթա ցանգ կռտակեալ ըզկոհակարդ գարնան
Եւ ի շամբս եղեգանց փըրփրացիւք արբեցեալ .
Դայր Եօրենակ մեր դրօշուց սուրբ հաշտից ծիածան
Ի քո ջուրս յարածամ բող առջեն ըզմաւալ :

ԼԱՄԱՐԹԻՆ .

IX.

Débordement armé des nations trop pleines,
Au souffle de l'aurore envolés les premiers,
Jetons les blonds essaims des familles humaines
Autour des nœuds du cèdre et du tronc des palmiers !
Allons, comme Joseph, comme ses onze frères,
Vers les limons du Nil que labourait Apis,
Trouvant de leurs sillons les moissons trop légères,
S'en allèrent jadis aux terres étrangères
Et revinrent courbés d'épis !

Roule libre, et descends des Alpes étoilées
L'arbre pyramidal pour nous tailler nos mâts,
Et le chanvre et le lin de tes grasses vallées !
Tes sapins sont les ponts qui joignent les climats.

X.

Allons-y, mais sans perdre un frère dans la marche ;
Sans vendre à l'oppresser un peuple gémissant ;
Sans montrer au retour au Dieu du patriarche,
Au lieu d'un fils qu'il aime, une robe de sang !
Rapportons-en le blé, l'or, la laine et la soie,
Avec la liberté, fruit qui germe en tout lieu ;
Et tissons de repos, d'alliance et de joie
L'étendard sympathique où le monde déploie
L'unité, ce blason de Dieu !...

Roule libre, et grossis tes ondes printannières,
Pour écumer d'ivresse autour de tes roseaux ;
Et que les sept couleurs qui teignent nos bannières,
Arc-en-ciel de la paix, serpentent dans tes eaux !

LAMARTINE.

ՍԻՆՏԷՅԻՍԻ ՊԱՐԱՆՈՅԻՆ ԶԲԱՆՅԲԸ :

Փարիզու գլխաւոր լուրերեն մեկն է այս օրերս
Սիւմէյիսի պարանոցին վրայ բացուելու ջրանցքը,
որով Միջերկրականէն շիտակ Կարմիր ծովը,
անկեց այլ Հնդկաստան պիտի երբան նաւերը :
Այս գործողութեան համար երկու հարիւր քառասուն
միլիոն ֆրանքեն աւելի ծախք պիտի ըլլայ
կրսն : Զրանցքը Աղեքսանդրիայէն ու Գանիքէն
անցնելով՝ Եգիպտոսի այն բարերեր կողմերուն
առուտուրը պիտի աւելցնէ ու բնակչաց հարըստանալուն
պատճառ պիտի ըլլայ :

Այս Սիւմէյի կամ Սիւմէյիսի պարանոց ըստածը
աւագուտ ցամաք մըն է՝ որով Ափրիկէն Ասիոյ
հետ կըմիանայ : Ատենով Փարաոն ներաւով,
հտքն այլ Պաղոմէոս Եղրայրասէր՝ Եգիպտոսի
բազաւորները՝ ջրանցք մը փորել տուած են եղեր

այն պարանոցին վրայ որ ներոս գետին արեւելեան
ճիւղը անով միանայ Կարմիր ծովուն հետ .
բայց պարանոցին աւազներովը գոցուեր է այն
ջրանցքը, եւ հիմա հազիւ քէ տեղը կերեւնայ : —
Ուրիշ անգամ առիւր կունենանք Սիւմէյիսի նոր
ջրանցքին վրայ աւելի ընդարձակ տեղեկութիւն
տալու :

Propriétaire-gérant : A. LACHAT.

Ի ՓԱՐԻԶ, Ի ՏՊԱՐԱՆԻՆ, ՎԱՍԼԷՐԻ :